

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Vnější podmínky blaženosti v Etice Níkomachově

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Vladislav Bajer**
Osobní číslo: **H22144**
Studijní program: **B0223A100005 Filosofie**
Specializace: **Filosofie**
Téma práce: **Vnější podmínky blaženosti v Etice Nikomachově**
Zadávací katedra: **Katedra filosofie a religionistiky**

Zásady pro vypracování

Tato Bakalářská práce se bude zabývat blažeností v Aristotelově Etice Nikomachově, především tedy vnějšími dobry, nezbytnými k jejímu dosažení. Bude zde stručně vysvětlena Aristotelova Etika a její základní pojmy. Dále již bude hlavní zaměření na rozbor jednotných podmínek či vnějších dober a zjištění jejich skutečného vlivu na dosažení blaženosti. Těmito dobry, která zde budou zkoumána jsou Přátelství, Slast a Osud či Náhoda. V závěru bude posledním úkolem podat výpověď o skutečném charakteru vnějších dober a jejich vztahu k blaženosti.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, přel. Šprunk, K., 2. vyd., Praha: Academia, 2001.
ARISTOTELÉS, *Etika Nikomachova*, přel. Kříž, A., 4. nezměn. vyd., Praha: Rezek, 2013.
CASHEN, M., "THE UGLY, THE LONELY, AND THE LOWLY: ARISTOTLE ON HAPPINESS AND THE EXTERNAL GOODS", *History of Philosophy Quarterly* 29, 2012, č. 1, s. 1–19.
COOPER, M., J., "Aristotle on the forms of friendship", *The Review of Metaphysics* 30, 1977, č. 4, s. 619–648.
JINEK, J., *Obec a politično v Aristotelově myšlení*, Praha: OIKOYMENH, 2017.
LEAR, J., *Aristoteles: touha rozumět*, přel. Jinek, J., Praha: OIKOYMENH, 2016.
LINKA, V., "Zakoušení bolesti podle Aristotela", *Reflexe* 58, 2020, č. 1, s. 53-73.
NUSSBAUM, M. C., *Křehkost dobra: náhoda a etika v řecké tragédii a filosofii*, přel. Korte, D., Ritter, M., Praha: OIKOYMENH, 2003.
SYNEK, S., *Lidská přirozenost jako úkol člověka: filosofická interpretace Etiky Nikomachovy*, Praha: Togga ve spolupráci s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011.
ŠPINKA, Š., KARFÍKOVÁ, L., KRÁSA, O. et al., *Přístupy k etice*, Praha: Filosofie, 2016.
WOLFSDORF, D., *Pleasure in ancient Greek philosophy*, New York: Cambridge University Press, 2013.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Ondřej Krása, Ph.D.**
Katedra filosofie a religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. června 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. června 2025**

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Mgr. Ondřej Krása, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem Vnější podmínky blaženosti v Etice Níkomachově jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 16. 06. 2025

Vladislav Bajer v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce, panu Ondřeji Krásovi, Ph.D., za jeho profesionální vedení, vstřícnou pomoc i jeho čas. Dále bych tu rád poděkoval mé rodině, která mě během studia aktivně podporovala.

ANOTACE

Tato bakalářská práce bude zaměřena na Aristotelovu etiku v díle Etika Nikomachova. Budou zde stručně vyloženy její základní pojmy blaženosti a ctnosti důležité pro její pochopení. Následovně se bude práce především věnovat analýze externích faktorů blaženosti a jejich vlivu na její dosažení. Bude zde zkoumáno, jaké vnější podmínky považuje Aristotelés za nezbytné pro dosažení blaženosti, kromě samotné ctnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

etika, eudaimonie, ctnosti, přátelství, slasti, náhoda

TITLE

External goods of eudaimonia in Nicomachean Ethics

ANNOTATION

This thesis will focus on Aristotle's ethics as presented in the Nicomachean Ethics. It will briefly outline the fundamental concepts of eudaimonia and virtue, which are essential for understanding his ethical system. The main focus of the thesis will be laid on external factors of happiness and their influence on its achievement. It will examine which external goods Aristotle considers necessary for achieving eudaimonia, in addition to virtue itself.

KEYWORDS

ethics, eudaimonia, virtues, friendship, pleasures, fortune

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. Aristotelova etika.....	9
2. Přátelství.....	13
2.1. Tři Druhy přátelství.....	14
2.2. Dokonalé přátelství.....	14
2.3. Přátelství a blaženost.....	16
2.4. Přátelství a obec.....	17
2.5. Závěr.....	18
3. Slast.....	19
3.1. Aristotelova kritika restaurační teorie.....	19
3.2. Slast jakožto energieia.....	21
3.3. Spojení slasti s blažeností.....	21
3.4. Druhy slastí podle druhů činností.....	23
3.5. Tělesné slasti.....	24
3.6. Závěr.....	24
4. Náhoda.....	26
4.1. Nutnost života k blaženosti.....	27
4.2. Náhoda ovlivňující ctnostné činnosti.....	28
4.3. Náhoda ovlivňující zdařilý život.....	29
4.4. Závěr.....	31
ZÁVĚR.....	32
POUŽITÁ LITERATURA.....	33

ÚVOD

Ústředním pojmem Aristotelovy etiky je blaženost, stav, k němuž člověk přirozeně směřuje a který představuje naplnění zdařilého a šťastného života. Aristotelés v díle *Etika Níkomachova* podrobně rozpracovává, co blaženost je, jak souvisí s ctnostným jednáním a za jakých podmínek ji lze dosáhnout. Neopomíná přitom ani význam vnějších dober, tedy okolností, které sice neleží v naší moci, přesto však ale mohou ovlivnit zdařilost našeho života.

Tato bakalářská práce se bude zaměřovat právě na roli těchto vnějších dober v rámci Aristotelovy etiky a jejich roli ve zdařilém životě. Po představení základních pojmů Aristotelova etického systému se přesuneme ke konkrétním typům vnějších dober, mezi něž patří přátelství, slast a osud či náhoda. Cílem práce bude vyhodnotit, jakým způsobem tato dobra přispívají k dosažení blaženosti, a nakolik jsou pro ni skutečně nezbytná.

Závěr práce se pokusí shrnout Aristotelovo pojetí vnějších dober a jejich význam pro zdařilý život. Naším záměrem tedy bude ukázat, jakým způsobem se tato vnější dobra pojí k blaženému člověku, a jak ovlivňují jeho dosažení a udržení zdařilého života.

1. Aristotelova etika

Člověk je bytost, která hledá ve světě účel a smysl, a to účel své vlastní existence. Aristotelés za tento účel lidské existence považuje šťastný, zdařilý život, blaženost.¹ Na tomto tvrzení by se snad podle Aristotela všichni shodli, názory by se však rozešly v tom, co doopravdy tento zdařilý život je. Někteří si myslí, že když se budou oddávat tělesným slastem, tak jejich způsob života ostatní nazvou šťastným. Jiní zase zastávají názor, že úplný a zdařilý život jim přinese pouze bohatství. Aristotelés je toho názoru, že šťastný život musí být ten, kde plným a správným způsobem používáme to, co je v nás jaksi božské a zároveň přirozené, čím se lišíme od ostatních tvorů na Zemi; náš rozum čili intelekt.² Dále podle těchto rozdílných mínění rozděluje Aristotelés i dobra, a to dobra tělesná, vnější a duševní. Z toho tedy plyne, že blaženost je především dobrem duševním, a její uskutečnění závisí především na nás a vykonávání našich duševních ctností. Aristotelés však tvrdí, že i když je blaženost založena především na činnosti duše a ctnostech, neobejde se bez vnějších dober.³ Aristotelés si tedy velmi dobře uvědomuje fakt, že jakožto tvorové žijící v sublunární sféře se v našem životě mohou vyskytnout jisté okolnosti nad kterými nemáme vládu, a které by mohly naše úsilí zhatit. Otázkou zde tedy zůstává, co vše je zapotřebí k blaženosti, kromě ctností.

Nepřízeň osudu, náhoda, překážky v nabytí ctností a všechna ostatní vnější dobra, která nejsou v naší moci by tedy mohla být překážkou v cestě našeho dokonalého charakteru a správného jednání. Těmito vnějšími dobry, a jaký mají pro Aristotela vliv na blaženost se budeme v této práci zabývat. Cílem by dále bylo odpovědět na onu otázku: Co vše je zapotřebí k blaženosti kromě ctností. Neméně důležitým úkolem bude zjistit, jaký vliv a míru tato vnější dobra mají. Například přátelství bychom zajisté nazvali vnějším dobrem, jelikož bez přátel by nás málokdo nazval šťastným. Problémem tu však je ona míra, tedy musíme do tohoto obrazu zdařilého života započítat i přátele našich přátel, či zase jejich přátele atd.? Životy našich přátel, místo původu, různé náhody a neštěstí tedy zajisté nejsou v naší moci a nedokážeme je ovlivnit. Co však v moci máme je náš charakter, a to, jak s ním nakládáme, zda jsme ctností nebo ne. Naším úkolem zde tedy bude zjistit jaká vnější dobra jsou potřebná pro dosažení blaženosti, a jak moc dokážou otrást naším ctnostně vybudovaným charakterem a zhatit nám náš zdařilý život.

---

¹ EN 1095a20.

² EN 1097b25.

³ EN 1099b1.

Aristotelova etika, stejně jako celá jeho filosofie, je hluboce teleologicky založena.⁴ To znamená, že pro Aristotela veškeré jednání ve světě směřuje ke svému cíli či účelu (*telos*). Tento účel není náhodný, ale naopak je dán přirozeností jednotlivých jsoucn a určuje jejich podstatu, tedy čím jsou a čím by měli být.

Není proto divu, že Etiku Níkomachovu začíná tvrzením, že vše směřuje k nějakému dobru a dále se ptá, co je tím nejvyšším dobrem a konečným cílem lidského jednání.⁵ Toto nejvyšší dobro by mělo být dokonalé a soběstačné, jelikož je posledním cílem a jeho dosažením si již nebudeme přát ničeho dalšího.⁶ Dále by toto nejvyšší dobro mělo být cílem politiky, neboť právě pod umění politiky spadají všechny ostatní obory, tedy cíl politiky v sobě obsahuje cíle všeho ostatního v obci. Podle Aristotela se obecně traduje, že taková se jeví právě blaženost či štěstí (*eudaimonia*), protože když někdo dosáhne štěstí, nemusí se dále pokoušet o nic dalšího. A naopak bez blaženosti se nám náš život zdá neúplný.⁷

Eudaimonia pro něj však není jen tak nějaký subjektivní pocit štěstí, ale trvalý stav zdařilého naplňování lidského životního díla či úkolu (*ergon*), kde se člověk nejvíce připodobňuje Bohu.⁸ Tedy podobně jako má oko za úkol dobře vidět a ucho správně naslouchat, musí mít člověk sám nějaké takové dílo, které je mu vlastní. Je jasné, že to nemůže být život založený v růstu, neboť toto máme společně s rostlinami. Nemůže to být ani život založený ve vnímání, toho je schopen i dobytek.⁹ Tento *ergon* musí náležet výlučně člověku a jeho přirozenosti, a jelikož je člověk pro Aristotela živočich obdařený *logem* (*zoon logon echon*), musí to být jediné život, kde používáme rozum či intelekt (*nous*).

Nejvyšším dobrem člověka je tedy blaženost, kterou dosáhneme naplňováním našeho díla, tedy používáním rozumu. Rozum lze ale využívat všelijak a člověk se tak může svým cílem snadno minout, proto to musí být uskutečnění rozumu dobrého člověka na základě dokonalé ctnosti.¹⁰

Ctnost či ctnosti hrají v dosažení blaženosti klíčovou roli a Aristotelés jim věnuje velkou část Etiky Níkomachovy. Ctnost, *Areté*, je jakási trvale získaná dispozice, na základě, které jsme schopni jednat určitým způsobem. Aristotelés rozděluje ctnosti podle svého rozdělení částí

---

⁴ Špinka, Š., Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés, in: *Přístupy k etice I.*, Filosofia, Praha 2016, s. 15.

⁵ EN 1094a5.

⁶ EN 1094b1.

⁷ EN 1095a19.

⁸ LEAR, J., *Aristoteles: touha rozumět*, přel. Jínek, J., Praha: OIKOYMENH, 2016, s. 181.

⁹ EN 1097b34.

¹⁰ Špinka, Š., Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés, in: *Přístupy k etice I.*, Filosofia, Praha 2016, s. 20.

duše, na rozumovou a nerozumovou. Nerozumové části náleží ctnosti mravní a té rozumové zase ctnosti stejnojmenně rozumové.

Nerozumová část duše je vše to, co máme společného s ostatními živočichy a rostlinami, tedy vyživování a růst. V nerozumové části duše je však cosi, co se na rozumu podílí, a to v tom smyslu, že ho poslouchá a nechá se jím napomínat jako dítě otcem.¹¹ Podobně Aristotelés odvozuje to, jak se těchto mravních ctností nabývá. Mravních ctností se nabývá zvykem, habitualizací. Tedy ještě před tím, než víme, co je ctnostné, musíme to opakovaně činit a navyknout svou duši právě tomuto jednání.¹² Podobně, jako se z kytaristy stane kytarista právě opakovaným hraním a cvičením na kytaru, tak se ctnostný člověk stane ctnostným tím, že bude ctnostné věci nejprve konat.

S mravními ctnostmi úzce souvisí to, že jsou středem, a to zvoleným středem našeho jednání mezi přemírou a nedostatkem. Je to správně zvolený přístup, jakým se stavíme k hnutím v naší duši, tedy například ke strachu, radosti, lásce, hněvu a dalším. Ctnost pro Aristotela není tedy pouhým opakem špatnosti, neboť to by byla opět špatnost.¹³ Mravní ctnosti jsou jednak středností a jednak schopností nalézt k nám vztažený střed mezi přemírou a nedostatkem.¹⁴ Tedy například ctnostný by byl ten, kdo by dokázal určit statečnost mezi zbabělostí a nerozvážností, uměřenost mezi požitkářstvím a odříkáním, nebo štedrost mezi lakomstvím a rozhazovačstvím. Ctnostný člověk ví, jak se náležitě zachovat v náležité situaci a jak se vyhnout krajním špatnostem. Mravní ctnosti tedy náleží k nerozumové části duše, ale nechají se napomínat částí rozumovou. Proto si Aristotelés myslí, že střed definující mravní ctnost může být vymezen úsudkem pouze u rozumného člověka, tedy pomocí rozumové ctnosti.¹⁵ Člověk, který jedná ctnostně již navykl ctnostnému jednání a přesvědčil nerozumovou část své duše, aby jednala právě takto, a aby postupně ona sama toužila po takovémto ctnostném jednání a měla z něho požitek a považovala ho dobré a krásné.¹⁶

Aristotelés tedy rozdělil ctnosti na mravní a rozumové.¹⁷ Mravní ctnosti získáváme postupným navykáním a ctnosti rozumové získáváme učením. Rozumové ctnosti jsou dále především dvě: rozumnost nebo také praktická moudrost (*frónésis*) a moudrost (*sofía*).

---

¹¹ EN 1102a5.

¹² Špinka, Š., Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés, in: *Přístupy k etice I.*, Filosofia, Praha 2016, s. 23.

¹³ EN 1106a15 – 1106b35.

¹⁴ Špinka, Š., Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés, in: *Přístupy k etice I.*, Filosofia, Praha 2016, s. 23.

¹⁵ EN 1107a1 – 1107a25.

¹⁶ Špinka, Š., Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés, in: *Přístupy k etice I.*, Filosofia, Praha 2016, s. 28.

¹⁷ EN 1102a5 – 1103a10.

Rozumnost je získaná vlastnost, která je schopna rozlišovat, co je v našem životě dobré a špatné, co nám škodí, a co nám prospívá.¹⁸

Moudrost je druhou hlavní rozumovou ctností, avšak na rozdíl od rozumnosti nesouvisí přímo s naším jednáním, ale dotýká se neměnných pravd, například matematiky, geometrie či astronomie. Rozumnost a moudrosti spolu však úzce souvisí, a to tak, že rozumnost vytváří prostor, ve kterém by se moudrost mohla uskutečňovat.¹⁹ Prostor, ve kterém bychom měli možnost činnosti, kterou se nejvíce připodobníme bohu. Aristotelés za takovou považuje činnost kontemplativní (*theoria*).²⁰ Kontemplace se dále přesně shoduje s definicí nejvyššího dobra. Je sama soběstačnou, neboť k rozjímání a nahlížení pravd není zapotřebí druhých lidí, a dále je nejdokonalejším posledním cílem, protože si ji nepřejeme kvůli ničemu dalšímu a sama jako taková je vůbec, nebo snad jen málo náchylná k vnějším okolnostem. Blaženost člověka tedy leží v *theorii*, a nejdokonalejší ctností se zdá být moudrost, neboť nám dává prostor ke kontemplaci. Jedině v *theorii* lze totiž naplno využívat to, co je v nás božské – náš rozum.

---

¹⁸ EN 1140a25.

¹⁹ Špínka, Š., Blaženost smrtelných bytostí: Aristotelés, in: *Přístupy k etice I.*, Filosofia, Praha 2016, s. 31.

²⁰ EN 1177a20.

2. Přátelství

Člověk je pro Aristotela od přirozenosti společenský živočich, určený k životu v obci, a jako takový nemůže žít odděleně od ostatních, neboť by to z něj činilo buď zvíře, nebo samotného boha. Zdařilý život lze tedy uskutečňovat pouze v obci, za jakési pomoci našich společníků. Také jsme si již řekli, že ctnost je stěžejním předpokladem k dosažení blaženosti, ne však jediným. Je zde nutnost i podmínek vnějších, z nichž se přátelství jeví Aristotelovi tou nejdůležitější. Přátelství je pro Aristotela s ctností úzce spojeno, a pro zdařilý život je velmi důležité. Jak sám tvrdí: „*Bez přátel by si nikdo nepřál žít, byť i měl všechna ostatní dobra.*“²¹

Přátelství, (*filia*), jak tvrdí například John M. Cooper²², pokrývá však mnohem širší oblast mezilidských vztahů než to, co si dnes představujeme pod jeho běžným významem. Dnes chápeme přátelství jako osobní vztah dvou lidí, kteří si většinou nejsou krevně příbuzní. Aristotelés však pod termínem *filia* rozuměl například i rodinné vztahy, občanské přátelství, obchodní i politické přátelství a další jiné. Nejde zde tedy jen o osobní či emocionální spojení, ale o širokou síť vztahů, do které patří celé společenství. Člověk, jakožto přirozená součást této sítě, je neodlučitelně spjat s ostatními a tímto způsobem závisí i blaženost druhých lidí na té naší vlastní.

Aristotelés věnuje tématu přátelství pětinu své Etiky Níkomachovy, je tedy zřejmé, že přátelství pro něj hraje ve šťastném životě důležitou roli. Přátelství je totiž pro Aristotela jakási ctnost, nebo je s ní aspoň nějakým způsobem spojeno, a tedy je pro zdařilý život zcela potřebné.²³ Člověk tedy nežije jen sám za sebe, ale od přirozenosti se sdružuje s ostatními lidmi. Díky naší přirozenosti tedy jaksí přesahujeme vlastní tělesnost a stáváme se částí, ve výše zmíněné pomyslné „síti“. Přátelství by tedy mohlo pro Aristotela být přirozeným naplněním naší společenské povahy.

Dále je pro Aristotela přátelství nejvíce potřebné právě v obci: „*Podobá se také, že obce udržují přátelství, a zákonodárci usilují o ně více, než o spravedlnost*“²⁴. Aristotelés si takto myslí, protože tam, kde pospolu žijí lidé v přátelství a dobrotě, není potřeba nijakého velkého množství zákonů, neboť mezi přáteli se spravedlnost dostává a zachovává přirozeně sama. Přátelství zde opět přesahuje naší vlastní individualitu, a stává se nezbytným předpokladem pro

---

²¹ EN 1155a7.

²² Cooper, M. John, „Aristotle on the forms of friendship“, *The Review of Metaphysics*, [online, cit. 12. 4. 2025]. Dostupný z: <https://www.jstor.org/stable/20126987>.

²³ EN 1155a5.

²⁴ EN 1155a22.

zdařilost celé obce. Z výše psaného je zřejmé, že bez přátelství nejspíš zdařilého života dosáhneme jen stěží. Co však znamená skutečné přátelství pro Aristotela, a jak velký vliv na dosažení blaženosti má bude naším úkolem v této kapitole zjistit.

2.1. Tři Druhy přátelství

Pro Aristotela jsou tři důvody či způsoby, pro něž lidé někoho mají rádi, milují.²⁵ Tři druhy, z nichž pouze jeden je ten dokonalý. Podle tohoto rozdělení odvozuje Aristotelés i tři základní druhy přátelství. Podle Aristotela lidé totiž nemilují to, co je pro ně nutně dobré, ale to, co se jim jeví, že je pro ně dobré.²⁶ Lidé tedy milují to, o čem si myslí, že je jim nějak užitečné, rozkošné, nebo co považují za dobré. Ti, kteří někoho milují pro jeho užitečnost, ho nemilují pro něho samého, ale pro užitek a výhody, který z něho mají. Spadají sem například různé obchodní vztahy. Podobně ani ti, kteří někoho milují pro rozkoš, kterou díky němu mají ho nemilují pro něho samého, ale proto, že ho vidí jako zdroj potěšení a zábavy. Tyto dva druhy přátelství Aristotelés nazývá nedokonalými, protože ani v jednom z nich není milovaný člověk milovaný pro sebe samého, ale je zde pouhým prostředkem k dosažení dalšího cíle. Navíc za užitečné a příjemné nepovažujeme po celý život to samé, a tedy se tyto druhy přátelství často a nejjednodušeji rozpadají stejně rychle, jako vznikají.²⁷ Přátelství pro užitečnost podle Aristotela často uzavírají starci, hledajíc podporu a jistotu. Naopak přátelství pro rozkoš uzavírají nejčastěji mládenci, protože jsou vznětlivější a honí se za momentálními touhami. Potřeby a touhy se tedy rychle mění, a proto tyto druhy přátelství netrvají dlouho.

Tímto rozdělením Aristotelés připouští, že přátelství je nějakým způsobem možné i mezi méně dobrými a ctnostnými lidmi. Dále také upozorňuje na velmi důležitou podmínku přátelství – vzájemnost. Dokonalé přátelství nemůže být jednostranné, jeho podstatou je oboustranné přání dobra. Aristotelés zde uvádí příklad, někoho, kdo pěstuje lásku k vínu, tato jeho láska je však k neživému předmětu, proto je to vlastně láska vedoucí pouze k jeho vlastní rozkoši.²⁸ Chybí zde ono vzájemné oboustranné přání dobra. A přejeme-li dobro neživým věcem, přejeme ho vlastně sami sobě.

2.2. Dokonalé přátelství

Jak jsme tedy výše uvedli, Aristotelés připouští tři druhy přátelství, z nichž pouze jeden splňuje předpoklady toho dokonalého. Dokonalé je pro Aristotela proto, že zatímco v přátelství

---

²⁵ EN 1155b20 – 1156a5.

²⁶ EN 1155b25.

²⁷ EN 1156a10 – 1156b5.

²⁸ EN 1155b30.

pro užitek a rozkoš nám nejde o samotný charakter druhého člověka, ale rozumíme mu jako pouhému prostředku, který nás má dovést k dalšímu cíli, tak v dokonalém přátelství nám jde o dobro druhého člověka prostě tak, kvůli jeho ctnostnému charakteru a ne kvůli nějakému dalšímu cíli.²⁹ Dokonalé přátelství je vztah mezi dvěma ctnostnými lidmi, kteří si zároveň přejí dobro, právě kvůli dobru toho druhého.³⁰ Jelikož jsou tito lidé ctností, a jak jsme výše uvedli, ctnost je pro Aristotela stálá dispozice ke správnému jednání, tak je jejich přátelství taktéž stálé a pevné. Ctnostný člověk, který je pevný ve svých přesvědčeních, tedy snadno založí přátelský vztah, protože onen vztah nebude náchylný k různým proměnlivostem a jiným vnějším okolnostem. Zároveň jsou si pro Aristotela dobří přátelé přirozeně navzájem příjemní, jelikož přátelé se radují ze stejného dobra a konání onoho dobra je jim příjemné.³¹ Dokonalé přátelství očekává jakousi podobnost,³² tedy například takové přátelství, kde bychom byli někomu příteli pro jeho dobro, on však by s námi přátelil pro rozkoš, kterou z našeho vztahu má, bychom rozhodně nenazvali dokonalým, musí zde být zkrátka oboustranné a upřímné přání dobra, kvůli charakteru druhého, kde ho nevidíme jako prostředek k cíli, ale jako cíl samotný. Dokonalé přátelství uzavírají lidé, kteří jsou si v ctnosti podobní, těch však podle Aristotela není mnoho, a tak není ani mezi lidmi mnoho tohoto druhu přátelství.

K dokonalému přátelství je tedy zapotřebí, aby bylo mezi lidmi, kteří jsou si ve cti podobní, a tím by si oba vzájemně přáli dobro. Dále mezi nimi musí být vzájemnost, upřímnost, rovnost a v neposlední řadě spolužití, tedy společné trávení času. Dokonalé přátelství však podle Aristotela nedovoluje velký, ale ani příliš malý počet přátel.³³ Pro Aristotela to není možné z několika důvodů, například velký počet přátel by nám nedovoloval navázat s někým opravdu hluboký vztah, byli bychom přítelem mnohých jen jakoby navenek, ale s nikým z nich bychom se upřímně nemohli dělit o radost ani strast. Navíc můžeme i říct, že i naši tito přátelé by měli další přátele, a oni zase další, tím by se počet přátel mohl zvětšovat donekonečna. Naopak malý počet přátel, či dokonce osamělost nám znemožňuje konání dobra vůči druhým. Správný počet přátel je podle Aristotela ten, který stačí ke společnému žití.³⁴

Podle Aristotela můžeme mít buď přemíru nebo nedostatek přátel, ale ani jedno není to správné. V tomto ohledu se povaha přátelství zdá být nějak spojená se ctností. Jak sám Aristotelés říká: „*Neboť přátelství jest jakási ctnost anebo je se ctností spojeno a pro život jest*

---

²⁹ EN 1156b10 – 1156b15.

³⁰ EN 1156b10.

³¹ EN 1156b15.

³² EN 1156b20.

³³ EN 1170b20.

³⁴ EN 1171a10.

*velmi potřebné.*³⁵ Přátelství by zde pro Aristotela tedy mohlo být vyváženou středností mezi osamocněním a nedokonalými formami přátelství. Přátelství se tedy opravdu zdá s ctností být blízce spojeno a jak jsme již uvedli, ctnost je pro Aristotela stěžejní předpoklad pro dosažení blaženosti. Dosavadní postup nám tedy nastiňuje, že přátelství je skutečně neodmyslitelnou složkou a nejdůležitějším vnějším dobrem, máme-li mluvit o zdařilém životě.

2.3. Přátelství a blaženost

Blaženost je činnost duše, tak jak by činil rozumný člověk, založena v dokonalé ctnosti. Ctnost je tu nutnou podmínkou blaženosti, a přátelství je jakási ctnost. Jaký tedy bude skutečný vztah dokonalého přátelství a blaženosti, a jaký rozdíl v něm bude budeme-li brát v potaz jak blaženost jednotlivce, tak blaženost celé obce?

Vše snad bude jasné, pokud si nejdříve řádně objasníme vztah mezi přátelstvím a ctností. Výše jsme zmínili, že lidskou společnost si lze představit jako jakousi síť, v tom smyslu, že do ní patří všichni lidé v nějaké dané společnosti. V tuto síť se lidé utváří od přirozenosti, díky tomu, že mají v povaze sdružovat se s ostatními lidmi. Tím, že jsme všichni propojeni v této síti, nelze říct, že naše štěstí závisí pouze na nás, ale musí se nějak utvářet v rámci celé společnosti. Tato síť má nějaké své centrum (já) a své blízké okolí (přátelé). Dále má každý jedinec své štěstí ve vlastních rukou, ale ne úplně. Svě štěstí má každý ve svých vlastních rukou, ale my jakožto přátelé můžeme toto štěstí druhých do jisté míry ovlivňovat. Tedy díky vlastní ctnosti můžeme mít dokonalé přátelství, avšak ctnost druhých už v moci nemáme. V tomto se tedy přátelství podobá ctnosti, díky své ctnosti uzavírám přátelství s ostatními a svým přátelstvím mohu ovlivňovat štěstí právě oněch přátel, které se přirozeně váže na mou vlastní blaženost. V tomto smyslu je přítel, jak Aristotelés říká „druhé já“.

Tématu blaženosti a přátelství věnuje Aristotelés celou jednu kapitolu deváté knihy. Na začátku této kapitoly pokládá Aristotelés otázku, zda blažený člověk potřebuje přítel či ne.³⁶ Vzápětí si na ni sám ostře odpovídá a tvrdí, že by bylo zajisté nesprávné, aby se blaženému člověku přiřazovala všechna dobra a přátelé nikoli, kteří se přeci jen zdají být nejdůležitější ze všech zevnějších dober.³⁷

Přítel je člověku ke štěstí třeba například kvůli tomu, že ctnostný člověk by měl být činný, tedy vykonávat dobro, dobro se však mnohem krásněji činí přátelům nežli cizincům.

---

³⁵ EN 1155a5.

³⁶ EN 1169b5.

³⁷ EN 1169b10.

Blaženému člověku by tedy bylo přátel jistě zapotřebí. Blaženému člověku by se dále podle Aristotela neměla přisuzovat samotářská povaha, protože ctnostný člověk by si nechtěl nechat všechna dobra jen pro sebe, ale přál by si jich užívat se svými přáteli.³⁸ Aristotelés si také myslí, že blažený člověk by měl žít příjemně, a ctnostný člověk má příjemný pocit z činění dobrého, činit dobro sám a bez nikoho však nelze, ale činit dobro přátelům je naopak snadné a příjemné.³⁹ Přátelství není tedy pouhým prostředkem k blaženosti, ale její nutnou podmínkou, jakožto výsledek lidské přirozenosti. Dále také vyvstalo, že přátelství není nutnou podmínkou jednotlivce, ale společnosti jako celku, a tím je přátelství nutným předpokladem pro blaženost celé obce.

2.4. Přátelství a obec

Člověk je tedy společenský tvor, který se díky své přirozenosti shlukuje do společností, což ho vede k uzavírání přátelství. Přátelství je tedy společenství, a jak Aristotelés říká: „*všechna společenství jsou částí společenství politického*“⁴⁰ Opět tedy Aristotelés připomíná, že přátelství není individuální záležitostí dvou lidí, ale vztahuje se na celé společenství. Lidé v takovém společenství by se podle Aristotela měli sdílet na společném dobru, jak sám Aristotelés říká: „*sdílené jsou věci přátel*“⁴¹. Přátelství se tedy nenaplnuje jen tak z ničeho, nýbrž vždy v určitém rámci vytvořeného společenství, obce (*polis*), která je výsledkem lidské přirozenosti.

Přátelství jako taková jsou dále podle Aristotela už zasazena do jiných společenství. Tím tato přátelství vznikají jako výsledek nějakého určitého uspořádání a spolužití. Například spoluplavci mohou být přáteli ve společnosti na lodi, nebo spolubojovníci jsou přáteli na bojišti. Tímto způsobem je přátelství výrazem nějakého společného zájmu, povinnosti či spravedlnosti a vznikají v rámci vyššího společenství, z nichž je nejvyšší samotná obec.⁴²

Politické společenství nevzniká pouze za účelem přežití, ale za účelem dobrého a krásného života. Cíl obce je tedy nadřazený cíli jednotlivce, neboť obec usiluje o blaženost celého společenství. Přátelství by tu tedy bylo jakýmsi základními kameny, na kterých obec stojí. Přátelství totiž v obci zajišťuje důvěru, které se mezi přáteli přirozeně dostává, harmonii

---

³⁸ EN 1169b15.

³⁹ EN 1170a5 – 1107a10.

⁴⁰ EN 1160a30.

⁴¹ EN 1159b32.

⁴² EN1159b25 – 1160b30.

a radost ze společného spoluzití. Přátelství tu umožňuje, aby obec nebyla pouhým byrokratickým spisem práv a povinností, ale živou „sítí“, ve které mají všichni společný cíl.

Jakub Jinek ve svém článku připomíná,⁴³ jak je pro Aristotela spojitost přátelství a politiky důležitá. Jinek tu tvrdí, že Aristotelés nevidí obec jako výchovnou instituci, kde by se měli uplatňovat jen ti nejlepší. Ale že i ti méně dokonalí občané by se měli účastnit na krásném životě v obci. Aristotelovo pojetí přátelství pro něj tedy znamená přirozenou politickou soudružnost, kde se i ti méně ctností mají možnost podílet na šťastném životě.

2.5. Závěr

Z předchozího výkladu je zřejmé, že přátelství není pro Aristotela jen formou hledání rozptýlení, ale výsledek naší lidské přirozenosti. Díky této naší přirozenosti se spojujeme do společenství, kde s ostatními lidmi tvoříme pomyslnou síť, ve které jsme všichni propojeni.

Ukázali jsme, že Aristotelés rozlišuje tři druhy přátelství, z nichž pouze jedno je dokonalé a vzniká mezi ctnostnými lidmi. Na rozdíl od nedokonalých druhů přátelství nám zde nejde o druhého člověka jako o pouhý prostředek k dalšímu cíli, ale jako cíl o sobě.

Dále jsme ukázali, že přátelství je jistým způsobem ctnost. Totiž proto, že svým přátelstvím můžeme do určité míry ovlivňovat štěstí a blaženost druhého, ne však úplně, protože jeho ctnost je jen v jeho rukou. A toto štěstí druhého, jelikož žijeme všichni v jednom společenství, závisí i na tom mém štěstí.

Blaženost, nejvyšší cíl lidského života, tedy nelze chápat jako individuální stav, ale jako výsledek spoluzití s druhými lidmi v obci, kde se přátelství stává přirozeným pojátkem lidí a základním stavebním kamenem obce a nezbytnou podmínkou blaženosti.

---

⁴³ JINEK, J., „Přátelství, dobro, polis. K významu přátelství v celku Aristotelovy praktické filosofie“, *Studia Neoaristotelica* 8, s. 72–94.

3. Slast

V Aristotelově etice představuje slast či potěšení (*hedoné*) významné, ale komplikované místo. Slast tu není oslavována, jako jediný a skutečný cíl života, ale ani není odhozena jako něco, co nemá ve zdařilém životě své řádné místo. Slast musí být s blažeností v blízkém vztahu, neboť žádná činnost, která je překážená je dokonalá. Blaženost je však pro Aristotela něčím dokonalým, a proto člověk, který od své přirozenosti po slasti touží, chce-li být blažený, musí mít nepřekážený přístup ke slasti.⁴⁴ Aristotelovo pojetí slasti se však postupem času měnilo, a tak v Etice Níkomachově nenajdeme její přesný a definitivní výklad. Například Vojtěch Linka ve svém článku tvrdí⁴⁵, že Aristotelés začínal formovat své pojetí slasti již když byl studentem v Platónově Akademii, právě jakožto negativní vymezení platonického pojetí. Platonické pojetí slasti ji chápe jakožto navrácení k původnímu, přirozenému stavu duše, k němuž se vracíme po nějaké nepříjemné změně. David Wolsdorf toto pojetí nazývá „restaurační teorie slasti“.⁴⁶ Wolsdorf pokračuje, že Aristotelovo myšlení procházelo vývojem, a že zpočátku Aristotelés nejméně alespoň zvažoval převzetí restaurační teorie.⁴⁷ Postupem času však od této teorie upustil a začal kultivovat své vlastní pojetí slasti jakožto připodobnění k pojmu „*energeia*“, který podrobně rozebereme níže. Velmi zobecněně lze říci, že restaurační teorii a její kritikou se Aristotelés nejvíce zabývá od třinácté kapitoly sedmé knihy Etiky Níkomachovy, svým vlastním vymezením poté v desáté knize do kapitoly šesté.

3.1. Aristotelova kritika restaurační teorie

Platonické pojetí slasti ji tedy chápe jakožto navrácení k přirozenému stavu duše, k němuž se vracíme po nějaké nepříjemné změně, například můžeme mít potěšení z jídla po procesu hladovění. Wolsdorf však tvrdí, že později si Aristotelés všiml, že existují i slasti, které nejsou podmíněné předešlou bolestí a vykojením z přirozeného stavu.⁴⁸ Jako příklad zde uvádí potěšení z poznání geometrického důkazu, kde tato slast není odpovědí na předcházející chybění či ztrátu. Aristotelés tedy odmítá, že by slasti byly pouhou odpovědí na bolest, restorativní slasti navíc podle něj nejsou skutečnou formou obnovy, ale aktivací žádostivé části naší duše, která tuto obnovu doprovází.⁴⁹ Tedy například potěšení z jídla nevzniká přímo

---

⁴⁴ EN 1153b10-1153b20.

⁴⁵ Linka, V., „Zakoušení bolesti podle Aristotela“, *Reflexe* 58, 2020, s. 53-56.

⁴⁶ Wolsdorf, D., *Pleasure in ancient Greek philosophy*, Cambridge University Press, New York 2013, s. 106-114, 123-130.

⁴⁷ Tamtéž, s. 123-130.

⁴⁸ Tamtéž, s. 123-124.

⁴⁹ Tamtéž, s. 124.

z nasycení žaludku, ale z nasycení žádostivé části duše, kde se obě nasycení dějí současně, ale nejsou totožné.

Aristotelovo myšlení se tedy posunulo od platonické představy slasti k uznání, že existují dva druhy slastí, a to restorativní (kde se navracíme k přirozenému stavu kvůli způsobené změně) a nerestorativní. Dále ve svém myšlení však Aristotelés přizná, že restorativní slasti jsou vlastně podmíněné, a proto nemůžou být doopravdy slastmi dokonalými.⁵⁰ Aristotelés totiž tvrdí, že opravdová slast vzniká pouze tehdy, když činnost, ke které se slast váže probíhá nepřekáženě.⁵¹ Pokud jsme tedy například velmi hladoví, můžeme mít potěšení jak ze sladkých, hořkých tak i z ostrých pokrmů. Taková potěšení nejsou příjemná přirozeně, teprve když je tělo v rovnováze, může podle Aristotela docházet ke skutečné slasti. Stejným způsobem Aristotelés vyvozuje, když má někdo potěšení z něčeho špatného, například z násilí, tak tu nejde o skutečnou slast, protože jeho potěšení vychází z nějakého porušení přirozenosti, například důsledkem špatné výchovy. Důvod, proč tedy pocítíme potěšení i při ukojení hladu a žízně je, že nejde o pravou slast. Tento pocit je pouze přechodný stav, něco, co směřuje k aktualizaci (*energeia*) přirozené dispozice.⁵²

Aristotelés již tedy úplně odmítá vymezení slasti po vzoru svého učitele Platóna. V desáté knize Etiky Níkomachovy píše, že Platón se nechal unést případy jako je žízeň a hlad, a dále na tomto základě vybudoval obecnou teorii slasti.⁵³ Takové případy se podle Aristotela spoléhají na tělesné nedostatky, ale nevystihují podstatu slasti samotné. Dále tu Aristotelés naráží na potěšení spojené s poznáním či kontempletací, takovým slastem nepředchází žádná bolest ani nedostatek, tedy nejsou restoracemi a svou existencí vyvrací platonickou pozici.

Aristotelés tedy postupně opustil od slasti, jakožto obnovy, přes rozlišení mezi nerestorativními a restorativními slastmi, až k přirovnání slasti k pojmu *energeia* – nepřekázející aktivace přirozené schopnosti.⁵⁴ Nebo jak sám Aristotelés říká: „*nepřekáženým děním přirozeného stavu*“⁵⁵.

---

⁵⁰ Tamtéž, s. 125.

⁵¹ EN 1152b30 – 1153a10.

⁵² Wolfsdorf, D., *Pleasure in ancient Greek philosophy*, Cambridge University Press, New York 2013, s. 128.

⁵³ EN 1172b10 – 1173a1.

⁵⁴ Wolfsdorf, D., *Pleasure in ancient Greek philosophy*, Cambridge University Press, New York 2013, s. 114.

⁵⁵ EN 1153a15.

3.2. Slast jakožto *energeia*

Aristotelés tedy nahradil teorii o slasti jakožto obnově novou a hlubší myšlenkou. David Wolfsdorf překládá *energeia* jako „aktivace“ a tvrdí, že se tento pojem staví do kontrastu s termínem *dynamis*, tedy nějakou potencialitou nebo možností něco vykonat.⁵⁶ To znamená, že něco může existovat jako možnost a něco jako uskutečněná činnost, například možnost vidět (*dynamis*) a vidění samotné (*energeia*). *Energeia* vyjadřuje skutečnost, že je něco v činném provozu, využívá se. *Energeia* neprobíhá vzhledem k nějakému vnějšímu cíli, ale je plnohodnotným uskutečněním schopnosti. Aristotelés měl prý údajně, možná se svými přáteli z Akademie, tento termín vymyslet, aby mohl přesně vyjádřit rozdíl mezi pouhou možností, a aktivním uskutečňováním činnosti.⁵⁷

Vymezení slasti jako *energeia* by tedy znamenalo, že ne všechny druhy slasti jsou obnovami, a hlavně by to znamenalo, že potěšení může vznikat z aktivního výkonu určité činnosti, při kterých se plně rozvíjí určité schopnosti, pokud byly správně utvářeny. Tedy například když posloucháme krásnou hudbu, díváme se na krásný obraz nebo dojdeme poznání nějakých matematických pravd, tak tu neodpovídáme na nedostatek ani na bolest. Potěšení máme proto, že tyto činnosti plně aktivují naši schopnost slyšet, vidět nebo rozumět. *Energeia* je aktivní výkon, realizace, a pouhá možnost nesvědčí o ničem, dokud se neaktivuje. Právě tato aktivace je pro Aristotela místem, kde vzniká pravé potěšení.⁵⁸

3.3. Spojení slasti s blažeností

Zatím jsme tedy předběžně nastínili, jakým směrem se máme dívat, mluvíme-li o slasti v rámci Aristotelova myšlení. Nyní je potřeba, abychom slasti vymezili její odpovídající místo ve zdařilém životě. Po slasti touží všichni lidé, dokonce i zvířata, a tak bude slast jakýmsi dobrem, které je s blažeností úzce spjato. „*Všichni lidé se domnívají, že život blažený jest život slastný a spojují blaženost se slastí, zcela správně: neboť žádná činnost, je-li překážená, není dokonalá, blaženost však jest něčím dokonalým, a proto blažený člověk potřebuje také dober tělesných a zevnějších a štěstí.*“⁵⁹ Dříve jsme řekli, že blaženost je činnost duše na základě dokonalé ctnosti. S tímto vymezením teď Aristotelés propojuje slast a říká, že slast vzniká právě při nepřekážené činnosti duše, která odpovídá lidské přirozenosti a je vykonávána ve shodě s dokonalou ctností. Tedy jenom taková slast, která vyvstává z dokonalé činnosti je slučitelná

---

⁵⁶ Wolfsdorf, D., *Pleasure in ancient Greek philosophy*, Cambridge University Press, New York 2013, s. 114-116.

⁵⁷ Tamtéž, s. 114.

⁵⁸ Tamtéž, s. 115-116.

⁵⁹ EN 1153b14-1153b18.

s blažeností. To znamená, že slast se k činnosti nepřidává odněkud zvenčí, ale rodí se samotnou činností. Slast je znakem, že činnost je přesně taková, jaká má být. Jak sám Aristotelés říká: „*Slast dovršuje a zdokonaluje činnost.*“⁶⁰

Když tedy někdo vykonává činnost, v níž naplňuje svou přirozenost, a vykonává ji tím nejdokonalejším ctnostným jednáním, tak pocítuje slast. Slast je výrazem správnosti dokonalé činnosti, pokud je nepřekážená. Může zde totiž nastat, že z nějakého důvodu bude překáženo činnosti, a tím bude zabráněno vytvoření slasti, nebo alespoň dokonalé slasti. Například tělesné slasti mohou narušovat slasti rozumové; člověk, který se nechá unést krásnou hudbou, zatímco by se měl zabývat intelektuální činností. Může se také stát, že při procesu osvojování ctnosti, byla nějak narušena přirozenost člověka, a ten nyní pocítuje potěšení z méně či dokonce vůbec dokonalých činností. Pokud je pro někoho například počítání provázeno bolestí, tak se bolest stává překážkou a tato rozumová činnost tudíž není slastná.

Zda člověk prožívá potěšení při určité činnosti vypovídá o jeho vnitřním stavu, tedy abychom si podle Aristotela zajistili, že budeme mít potěšení z čeho máme, je zapotřebí si od útlého věku osvojovat, co je správné. „*Zdá se totiž, že rozkoš jest našemu rodu nejvlastnější, proto lidé vychovávají mládež tak, že ji vedou slastí a strastí; zdá se však, že i pro mravní povahu jest velmi důležité, aby se člověk radoval z toho, čeho má, a aby nenáviděl co má nenávidět.*“⁶¹ Lidé si totiž podle Aristotela přirozeně žádají to, co je libé, a vyhýbají se tomu, co je nelibé. Je proto velmi důležité, aby se od dětství člověk učil jakési archetypy slastí a strastí, aby měl v budoucnosti možnost vlivu na svou blaženost.

Slast je následovně pro Aristotela i záležitostí morálně podmíněnou. To znamená, že i když například zloděj provede svou činnost opravdu dokonale, nemůže z toho mít vznešené potěšení, neboť vznešená, dokonalá slast se může zrodit pouze z morálně dokonalých činností.

Dále v Etice Nikomachově tu Aristotelés krátce a tajemně naráží na „božskou slast“.⁶² Aristotelés tu představuje myšlenku, že i když lidé usilují o různé slasti, přeci jen usilují o slasti. Totiž všichni lidé touží po potěšení, i když ne totožném. Podle Aristotela by všichni, i když nevědomky, mohli usilovat o jednu a tu samou rozkoš. Tedy „božskou rozkoš“, která vyplývá z lidské přirozenosti obecně. Tato slast bývá však podle Aristotela často zaměňována s tělesnými rozkošemi, protože jsou nejvíce přístupné a známé. Pojem slasti se kvůli této

---

⁶⁰ EN 1174b23.

⁶¹ EN 1172a20-1172a24.

⁶² EN 1153b30-1154a5.

neznámosti pro Aristotela přenesl především na tělesné požitky, a tím se zakryl její hlubší význam.

3.4. Druhy slastí podle druhů činností

Podle Aristotela jsou různé druhy činností, a každá z nich je dovršována jiným druhem slasti.⁶³ Tedy stejně jako se činnosti různí svou povahou a cílem, tak se různí i slasti, které tyto činnosti završují. Slast by měla být přiměřená dané činnosti a dále ji nelze zaměňovat za slast činnosti jiné.

Tímto způsobem slast činnost nejen završuje, ale také ji stupňuje.⁶⁴ To znamená, že například odborník na geometrii se může díky své slasti ponořit do geometrie ještě hlouběji než někdo, koho geometrie nezajímá, a tím odborník na geometrii stupňuje a posiluje svou činnost. Naopak slast, která není vlastní dané činnosti, může onu činnost rušit. Aristotelés tu podává příklad člověka, který má potěšení ze hry na píšťalu, kvůli kterému se nedokáže soustředit na filosofickou debatu, když ono hraní uslyší. Jeho potěšení ze hry na píšťalu převažuje aktuální potěšení z filosofování, a tím filosofické činnosti brání slast ze hry na píšťalu.

Jako další příklad Aristotelés uvádí diváky, kteří kvůli špatnému vystoupení měli větší slast ze zákusků nežli z představení.⁶⁵ Tady se jedná o to, že činnost tu nebyla dokonalá, hra nesplnila svůj účel a nemohla se dostavit odpovídající slast. V takové situaci nás přirozeně přitahuje druhá činnost, a je-li zákusek „dokonalý“, pak je s ním spojena i dokonalá slast, která převyšuje slast ze hry.

Činnost, na kterou se slast váže tedy musí být opravdu dokonalou, aby se dostavila odpovídající slast. Tímto Aristotelés ukazuje, že potěšení je neodlučně spjato s činností, ke které se váže, a že slast má opravdovou hodnotu jen pokud je vlastní opravdu hodnotné činnosti. Je tu jakési rozdělení na slasti vznešené a nízké, které nevychází z míry slasti samotné, ale z povahy činnosti, při které vyvstává.

---

⁶³ EN 1175a20-1175a30.

⁶⁴ EN 1175a30-1175b1.

⁶⁵ EN1175b10-1175b15.

3.5. Tělesné slasti

Nyní nám snad ještě zbývá pojednat o slastech tělesných, neboť podle Aristotela jim někteří dávají příliš velký kredit a oslavují je jako nejvyšší dobro. Pro Aristotela je zásadní tvrzení, že tělesné slasti nejsou zbytečné či překážlivé, naopak pro Aristotela jsou nám dokonce do jisté míry potřebné.⁶⁶ Tělesné slasti nejsou špatné svou povahou, ale pouze svou přemírou, tedy když je nemáme pod naší kontrolou, když nedodržíme jejich střednost. Tělesné slasti jsou nám potřebné, protože například zahánějí bolest jako léky. Tedy mnoho lidí vyhledává tělesné slasti, protože jim pomáhají utišit bolest. Tím ale často vzniká pro Aristotela mylný názor, že tělesné slasti jsou žádoucí samy o sobě, pouze proto, že tiší bolest. Toto léčení bolesti rozkoší je však pouze dočasné, ale bolest skutečně neodstraní. Kvůli tomu se tito lidé nedokáží radovat z jiných, vznešených druhů slasti a stávají se na tělesných slastech závislí.⁶⁷ Člověk, který nadměrně vyhledává tělesné slasti k utišení bolesti je podle Aristotela duševně nevyrovnaný a sám svůj stav více prohlubuje vyhledáváním více a více tělesných slastí.

3.6. Závěr

V této kapitole jsme ukázali, jaký je skutečný vztah slasti a blaženosti a jakým způsobem lze slast nazvat vnějším dobrem. Aristotelés slast nezamítnul, ale zasadil ji do svého systému jako vnější dobro, které doprovází a dovršuje dokonalou činnost. Vnějším dobrem jest slast například proto, že je často závislá, na již dalších podmínkách (nepřekáženost), dále slast mohou zakoušet i špatní lidé ze špatných věcí, tedy slast samotná nemůže být určujícím dobrem, neboť v sobě nezahrnuje morální správnost, slast musí být správně nasměrována.

Ve svém vývoji se Aristotelés odklonil od teorii o restauračních slastech a rozvinul vlastní pojetí slasti jako něčeho, co dokonává činnost (*energeia*). Slast se tedy ukazuje jako přirozený doprovod dokonalé činnosti, která je vykonávána v souladu s dokonalou ctností. Slast se tu druží k dokonalé činnosti jako něco, co se k ní přidává, pokud je dokonalá činnost vykonávána opravdu dokonale. Tedy pouze když je činnost totožná s dokonalou ctností a neprobíhá pod žádnými překážkami – můžeme pociťovat slast. Dále je jen a pouze tato výlučná slast slučitelná s blažeností. Na rozdíl od tělesných slastí, které jsou často odpovědí na bolest nebo nějaké jiné chybění, se rozkoše vyplývající z dokonalých intelektuální činnosti rodí z dokonalého naplňování naší přirozenosti.

---

⁶⁶ EN 1154a20-1154b5.

⁶⁷ EN 1154b5-1155a1.

V Aristotelově etice tedy není slast cílem sama o sobě, ale je vnějším dobrem, které doprovází nejvyšší lidské dobro – blaženost. Abychom měli správné a odpovídající potěšení, musíme nejdříve správně utvářet svůj charakter a navykat si ctnostem, neboť jen skrze dokonalou ctnost můžeme dosáhnout činnosti, se kterou se rodí skutečná slast a tím plně naplnit náš zdařilý život. „*Slast dovršuje a zdokonaluje činnosti, a tedy i život, k němuž všichni směřují.*“⁶⁸

---

⁶⁸ EN 1175a15.

4. Náhoda

Aristotelés rozděluje dobra na duševní, tělesná a vnější.⁶⁹ Blaženost leží v činnosti duše na základě dokonalé ctnosti. Je tedy výsledkem našeho úmyslného jednání a jako taková se odvíjí především od dober duševních. I přes dokonalost našeho charakteru se však můžou ve světě stát věci, které nejsou v naší moci, a které ani naším jednáním nijak neovlivníme. Aristotelés si je takových skutečností dobře vědom, a proto tvrdí, že blaženost se neobejde bez vnějších dober: *„Zároveň jest zjevno, že potřebuje také zevnějších dober, jak jsme již řekli, jest totiž nemožno nebo nesnadno, aby jednal krásně ten, kdo nemá nutných prostředků. Vždyť mnoho věcí se koná s pomocí přátel, bohatství a politické moci jako s pomocí nástroje; nedostatek některých dober docela kalí štěstí.“*⁷⁰ Blaženost plyne ze ctnostného jednání, a některá vnější dobra k nám přistupují jako nástroje, skrze které je toto ctnostné jednání vůbec možné. Například přátelství nám umožňuje být činný vůči druhým, správné peněžní zaopatření nám umožňuje rozvíjet ctnost štědrosti, urozený původ nám umožňuje podílet se na politické činnosti atd.

Vnější dobra můžou dále napadnout zdařilý život přímo, tedy nezhatí ctnostné jednání nebo jeho průběh, ale i přesto můžou narušit zdařilý život. Tato dobra nám můžou způsobit bolest, ponížení nebo samotu, i když nám přímo neznemožňují ctnostné jednání. Budeme-li například velmi oškliví, bude pro nás nesnadné navazovat společenské vztahy. Pokud jsem prožil dobrý život, ale mé děti stihne krutý osud, způsobí mi to velkou bolest. Taková dobra tedy mohou ovlivnit zdařilý život, aniž by k nám přistupovala jako nástroje k vykonávání ctnosti, ale mohou ho ovlivnit sama o sobě.

Přízeň náhody (*Tyché*) je tedy pro Aristotela neopomenutelnou podmínkou pro skutečně zdařilý život. Náhoda tu však není určující. Blaženost může být jaksi „podepřena“ šťastnými náhodami, které šťastný život udělají ještě šťastnější. Nebo může být naopak kažena náhodami nešťastnými.⁷¹ Žádná tato náhoda, byť by zdařilý život narušovala sebevíce, se ale nemůže stát rozhodující v otázce o blaženosti. Pro Aristotela je blaženost podmíněna především ctnostnou činností duše. Blaženost je navíc pro Aristotela mnoha lidem společná, neboť je možné se ji skrze učení a výchovu dostat všem lidem, kteří nejsou otupělí pro kultivaci ctností.⁷² A proto

---

⁶⁹ EN 1098b10-1098b20.

⁷⁰ EN 1099b5.

⁷¹ EN 1100b20-1100b25.

⁷² EN 1099b15-1099b20.

by pro Aristotela bylo pochybné a hloupé připisovat náhodě něco tak dokonalého a krásného jako je blaženost.

Martha C. Nussbaumová mluví ve spojení s vnějšími dobroty blaženosti o tom, že náhoda nám vůbec umožňuje abychom byli nějakým způsobem ve světě činní.⁷³ Tedy právě díky nahodilosti světa má člověk vůbec možnost ctnostného jednání. Kdyby byl svět deterministický, neměli bychom v něm možnost volby a vlastního rozhodnutí. Nahodilost nám tedy umožňuje reálným způsobem uplatňovat naše ctnosti v každodenních rozhodnutích, což otevírá cestu ke zdařilému životu. Podle Nussbaumové tedy nepředstavuje náhoda pouze nějakou překážku na naší cestě za dobrým životem, ale jakési pole působnosti, ve kterém máme možnost skutečně projevit naše ctnosti.

4.1. Nutnost života k blaženosti

Aristotelés se k náhodě vyjadřuje nejvíce v jedenácté kapitole první knihy *Etiky Níkomachovy* s názvem „nutnost života k blaženosti“. Aristotelés se zde ze začátku zabývá otázkou, zda je vůbec možné prohlásit nějakého člověka za blaženého, dokud je stále živý.⁷⁴ Totiž jestli je možné, aby se někoho, kdo již nežije mohly ještě dotýkat osudy jeho potomků nebo i přátel. Po naší smrti se totiž mohou přihodit různé změny v našem okolí a v našich potomcích, přičemž jedni z nich můžou žít ctnostně, ale další zase můžou vést život plný nesprávností. Aristotelovi by připadalo zvláštní, aby se zemřelý člověk měnil ze šťastného na nešťastného jako jakýsi chameleon. Zároveň však by mu také připadalo podivné, aby se osudy potomků nedotýkali jejich předků ani trochu, a ani po nějakou krátkou dobu.⁷⁵ Aristotelés v otázce zemřelých dospěje k názoru, že jak příznivý, tak nepříznivý osud se nějakým způsobem zesnulých dotýká. I když náhody a nehody neovlivní mrtvého natolik, jako živého, stejně na něj mohou mít slabý a skrovný účinek. Ale i přes tento mírný účinek nemohou nešťastné osudy potomků a přátel odejmout blaženost zesnulému, který jí dosahoval právě během života, a tak učinit jeho život nešťastným.

---

⁷³ Nussbaumová, M. C., *Křehkost dobra*, přel. Korte D, OIKOYMENH, Praha 2003, s. 601-607.

⁷⁴ EN 1100a10.

⁷⁵ EN 1100a20-1100a35.

4.2. Náhoda ovlivňující ctnostné činnosti

Tím jsme tedy krátce pojednali o blaženosti zemřelých. Nyní se vraťme a plně se věnujme, jakým způsobem se skutečně náhoda dotýká živých lidí, jejich života a možnosti uskutečňovat ctnost. V rámci Etiky Níkomachovy se budeme stále pohybovat především v jedenácté kapitole první knihy, přestože nyní uvedeme citát ze knihy sedmé, který však výstižně vyjadřuje záměr této naší kapitoly. „*Žádná činnost, je-li překážená, není dokonalá, blaženost však jest něčím dokonalým; proto blažený člověk potřebuje také dober tělesných a zevnějších a štěstí, aby v tom nebyly překážky.*“⁷⁶

Vnější dobra k nám tedy prostřednictvím náhod mohou přistupovat a ovlivňovat náš život jako takový. Vnější dobra k nám dále mohou přistupovat způsobem, jakým naruší ctnostnou činnost samotnou, možnost se na ní podílet, nebo možnost jejího získání. Tyto dobra činnost nejčastěji nedovolují kvůli své úplné absenci, nebo nedostatečnému množství. „*Nešťastné příhody však šťastný stav kalí; neboť působí strasti a brzdí mnohé činnosti.*“⁷⁷ V tomto smyslu jsou tu vnější dobra Aristotelem chápána jako prostředky nebo nástroje, díky nimž se přízní osudu můžeme dostat ke zdařilému a krásnému životu. A krásné věci je pro Aristotela nemožné, nebo alespoň nesnadné konat bez odpovídajících vnějších prostředků, přičemž blaženost je něco dokonalého a krásného.⁷⁸ V kontextu těchto prostředků mluví Aristotelés především o přátelství, bohatství, urozenosti, plodnosti a kráse. Tato vnější dobra k nám tedy přistupují a pomáhají ke správnému rozvinutí ctností nebo jejich uskutečňování.

Martha C. Nussbaumová tvrdí,⁷⁹ že důvodem překážení činnosti právě těmito „prostředky“, bývá často jejich nedostatečnost nebo úplná absence. V některých případech poté nepřítomnost odpovídajících prostředků může ctnostnou činnost úplně znemožnit. Například pokud budeme již od dětství vzati do otroctví, tak nám bude znemožněno učit se ctnosti, rozvíjet ji a konečně ji i uskutečňovat. Kvůli absenci svobody a odpovídajícího společenského postavení, tedy něčeho, co nemáme od dětství v moci, nemůžeme být ctnostným způsobem činní. Dalším příkladem bychom mohli uvést extrémní chudobu, ve které by každodenní obstarávání základních potřeb znemožňovalo možnost rozvíjení ctností a správném podílení na politickém životě. Podobným způsobem ctnostnou činnost ovlivňují i další vnější dobra, kterých se nám v podobě prostředků nedostává dostatek, například nemáme dostatečné zdraví

---

⁷⁶ EN 1153b15-1153n20.

⁷⁷ EN 1100b30.

⁷⁸ EN 1099b1-1099b10.

⁷⁹ Nussbaumová, M. C., *Křehkost dobra*, přel. Korte D, OIKOYMENH, Praha 2003, s. 616-619.

kvůli těžkému chronickému onemocnění, nebo nemáme dostatečně rozvinutou ctnost štedrosti, kvůli nedostatečnému peněžnímu zaopatření.

Podle Aristotela nám může v činnosti překážet i mimořádná tělesná ošklivost.⁸⁰ Přílišně velká ošklivost totiž může zapříčinit, že se nám bude těžko navazovat přátelství, které je důležitým vnějším dobrem i důležitou složkou v celistvosti zdařilého života, jak jsme ukázali v kapitole *Přátelství*.

Ke správnému rozvinutí ctností a jejich uplatňování je tedy vnějších dober zapotřebí. Jak jinak by mohl být člověk štědrý, kdyby neměl peníze, nebo jak by mohl být někdo spravedlivý bez řádné výchovy. Přízní osudu a šťastné náhody se nám umožňuje ctnostná činnost skrze dostatek těchto „prostředků“, a tudíž nám náhoda může poskytnout možnost na zdařilý život. Podle Nussbaumové nám však náhoda poskytuje kromě těchto „prostředků“ i jakési zázemí, ve kterém jsou ctnostné činnosti vůbec možné.⁸¹ Totiž vnější dobra tady vytvářejí prostor, ve kterém máme možnost rozvíjet a uplatňovat své ctnosti. Abychom mohli uplatňovat ctnosti spravedlnosti a štedrosti, tak musíme předpokládat společnost, ve které je toto uplatňování možné. Například peněžní zaopatření nám umožňuje zachovat se štedře tím, že své peníze věnujeme potřebným. Samotná tato situace si vyžaduje určité uspořádání společnosti, které ji dá vůbec umožnit vzniknout. Abych tedy mohl být vůči někomu štedrý, musím předpokládat společnost, ve které je vůbec umožněn koncept štedrosti, a to, že má štedrost bude přijata. Člověk tedy potřebuje také příznivé společenské prostředí, v němž bude jeho uskutečňování ctnosti vůbec možné.

4.3. Náhoda ovlivňující zdařilý život

Z předešlé podkapitoly vychází, že náhoda ovlivňuje zdařilý život tím, že mu buď dopřává nebo odepírá prostředky skrze které můžeme být ctnostně činní. Bylo by však podivné, aby náhoda ovlivňovala zdařilý život pouze tím, že by zabraňovala ctnostnému jednání. Některé náhody svou vlastní tíhou a vážností mohou blaženost zhatit samy o sobě, aniž by znemožňovaly možnost ctnostného jednání. Takové události nám tedy nevezmou naši ctnost, ale způsobí nám bolest, utrpení a smutek tak veliké, že to bude mít dopad na naše štěstí, ne-li takový, že ho rovnou zruší.

---

⁸⁰ EN 1099b4.

⁸¹ Nussbaumová, M. C., *Křehkost dobra*, přel. Korte D, OIKOYMENH, Praha 2003, s. 601-616.

Aristotelés tu uvádí příklad trojského krále Priama⁸², který celý život rozvíjel a uplatňoval svůj ctnostný charakter a jednal, jak nejlépe mohl v souladu s ctností. Ke stáří ho však stihly kruté nehody; válka ho připravila o rodinu, moc, svobodu a domov. Kvůli extrémnímu neštěstí přestává být Priam považovaný za blaženého, i když jeho jednání bylo doposud ctnostné. Priamova ztráta způsobila bolest tak velikou, že sama o sobě zrušila možnost mluvit o šťastném životě, aniž by rušila možnost ctnostného jednání. Z doposudního výkladu se tedy zdá, že existují určité meze, které pokud jsou překročeny, tak znemožňují se vůbec bavit o zdařilém životě. V sedmé kapitole podává Aristotelés výklad podobného příkladu. Aristotelés tu mluví o člověku, který je mučen hroznými způsoby, kvůli nešťastným nehodám, do kterých upadl. Aristotelés pokračuje a tvrdí, že ti, co by o takovém člověku řekli, že je blažený, protože si zachoval ctnostné jednání (například tím, že nebyl svými mučiteli zlomen a nic jim nevyzradil) by zajisté nemluvili pravdivě.⁸³ Aristotelés tedy uznává, že existují ony výše zmíněné meze, kdy utrpení a bolest znemožňují lidskou blaženost. A Priamův nešťastný osud překročil tyto meze. „*Nikdy se asi nestane blažený člověk bídným, ale ovšem nemůže ani zůstat zcela šťastný, kdyby ho potkal takový osud, jako Priama.*“⁸⁴

Náhoda tedy může ovlivnit jak ctnostné jednání, tak zdařilý život sám o sobě. Matthew Cashen ve svém článku navrhuje,⁸⁵ že náhoda může bránit ctnostnému jednání ještě jinak, než že by k němu přistupovala jako prostředek. Jde tu o to, že bolest a utrpení mohou deformovat vnitřní postoj k jednání jako takovému. Pokud by nás tedy stihl osud stejný, jako stihl Priama, mohlo by se nám také stát, že nám to natolik „otráví“ charakter, že již nebudeme mít zájem o ctnostné činnosti. Aby byl člověk blažený, musí být ctnostně činný. Aby to z něj ale nečinilo ctnostný automat, musí mít k takovému jednání také správný postoj a musí z něj mít potěšení. Extrémní utrpení může způsobit, že se tento správný postoj jaksi rozpustí. Tedy i kdyby tento člověk pokračoval dělat ctnostné věci, ale neměl k nim správný postoj, už by vlastně ctnostný nebyl. V extrémních situacích takto emočně narušený člověk již dále nedokáže skutečně považovat za blaženého.

---

⁸² EN 1101a9.

⁸³ EN 1153b15-1153b20.

⁸⁴ EN1101a9-1101a10.

⁸⁵ Cashen, M., The ugly, the lonely, and the lowly: Aristotle on happiness and the external goods, *History of Philosophy Quarterly* 29, [online, cit. 14. 6. 2025], dostupný z: https://www.jstor.org/stable/23212806?searchText=&searchUri=&ab_segments=&searchKey=&refreqid=fastly-default%3A379e3803afa38de5b26152320df77875&initiator=recommender&seq=13.

4.4. Závěr

V této kapitole jsme ukázali, že blaženost se pro Aristotela neobejde bez vnějších dober náhody, které ke zdařilému životu můžou přistupovat jakožto „prostředky“, nebo zdařilý život ovlivní rovnou sama o sobě. Dále jsme vyjasnili, že i přes vliv náhody na zdařilý život není náhoda a osud tím určujícím. Nejdůležitější je pro Aristotela ctnostný charakter člověka, který je schopný takový charakter plně a aktivně realizovat.

Určitá absence či nedostatečnost vnějších dober v podobě pomocných prostředků nám podle Aristotela může ztížit či úplně znemožnit možnost na ctnostné jednání. Nedostatek peněz nám znemožní být štědrý a v důsledku spravedlivý. Ohyzný vzhled může znamenat problém v navazování sociálních vztahů. Bude-li nám však v životě štěstěna nakloněna, dostane se nám dostatek těchto dober, díky kterým budeme mít možnost plně rozvinout a uskutečňovat ctnostné jednání.

Pomocí sekundární literatury jsme nastínili myšlenku, že náhoda vůbec umožňuje vzniknout prostředí, ve kterém je uskutečňování ctnosti možné. Tedy že dává možnost vzniknout společenskému uspořádání, ve kterém je koncept ctnosti, jejího naučení, jejího přijímání a rozdávání vůbec možný.

Dále jsme ukázali, jak vnější dobra náhody ovlivňují zdařilý život samotný. Některé náhody totiž svou vážností můžou zdařilý život úplně zrušit. Jako příklad jsme zde uvedli doposud ctnostného trojského krále Priama, kterému však nepřízeň osudu přinesla takou ztrátu a bolest, že se v jeho případě vytratila možnost mluvit o blaženém životě.

Nepřízeň osudu a nešťastné náhody tedy skutečně můžou zhatit naše úsilí na zdařilém životě. Na čem ale podle Aristotela skutečně závisí je ctnostný charakter, který chce činit ctnostné věci. Tedy i pokud blaženého člověka zastihnou nepříjemné nehody, ponese to vznešeně a jen tak mu to nezkaží jeho ctnostný charakter. Kvůli takovým osudům se nestane bídným, a díky svému ctnostnému charakteru se už vůbec nestane zlým. Skutečně blažený člověk tedy své blaženosti podle Aristotela jen tak nepozbude, jedině by ho stihly tak moc hrozné osudy jako krále Priama.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo vyložit vnější dobra blaženosti v Etice Níkomachově a vyjasnit, jakým způsobem se tato dobra na vážou na zdařilý život. Do tohoto výkladu vnějších dober jsme zahrnuli přátelství, slast a náhodu.

Po krátkém pojednání o Aristotelově etice jsme se přesunuli k přátelství. Ukázali jsme zde, že přátelství je pro Aristotela výsledkem lidské přirozenosti, díky které se uskupujeme do společenství, ve kterém přátelství vzniká. Díky tomu tvoříme jakousi pomyslnou síť s ostatními lidmi, ve které je štěstí jednotlivce spojeno se štěstím ostatních. Přátelství je tedy pro Aristotela základním stavebním kamenem krásné obce a nutnou podmínkou opravdu zdařilého života.

V kapitole o slasti jsme se posunuli od Aristotelova ranného výměru slasti jakožto navrácení k původnímu stavu až po jeho konečné určení slasti jako něčeho, co přistupuje k ctnostné činnosti a dovršuje ji a zdokonaluje. Takováto slast se tedy přirozeně druzí k dokonalé, ctnostné činnosti a je znakem, že je tato činnost opravdu dokonalá a ctnostná. Dokonalá slast je tu tedy pro Aristotela vnějším dobrem, které se přirozeně váže na dobro nejvyšší, tedy na blaženost.

Na závěr, v naší kapitole o náhodě jsme rozdělili způsoby, jakými může náhoda ovlivnit blažený život. Řekli jsme si zde, že náhoda může ovlivnit možnost získání a rozvíjení ctností, nebo že skrze velkou ztrátu, utrpení a bolest ovlivní zdařilý život přímo. Připomněli jsme zde, že náhoda, ať by byla jakákoli, není v otázce zdařilého života určující. Nejdůležitější je pro Aristotela činnost duše na základě dokonalé ctnosti.

Vnější dobra tedy skutečně mají vliv na blaženost, jak jsme v této práci ukázali. Blaženému člověku jich tedy bude zapotřebí, samotná přítomnost těchto dober však blaženost nezaručuje. Vnější dobra jsou tu sekundární podmínkou, které můžou blaženost podporovat a umožňovat, pokud již předpokládáme že blaženost je založena na ctnostné činnosti. Přátelství poskytuje oporu, slast potvrzuje a završuje činnost a náhoda vytváří podmínky pro rozvoj a uplatňování ctností. Blaženým člověkem bychom tedy podle Aristotela nazvali toho, kdo je činný v dokonalé ctnosti a je dostatečně zaopatřen vnějšími dobry.

POUŽITÁ LITERATURA

1. ANZENBACHER, A., *Úvod do etiky*, přel. Šprunk, K., 2. vyd., Praha: Academia, 2001, ISBN 80-200-0917-5.
2. ARISTOTELES, *Etika Nikomachova*, přel. Kříž, A., 3. nezměn. vyd., Praha: Petr Rezek, 2009, ISBN 80-86027-29-5.
3. CASHEN, M., „THE UGLY, THE LONELY, AND THE LOWLY: ARISTOTLE ON HAPPINESS AND THE EXTERNAL GOODS”, *History of Philosophy Quarterly* 29, [online]. 2012, [cit. 2025-06-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23212806>.
4. COOPER, M., J., „Aristotle on the forms of friendship“, *The Review of Metaphysics* 30, [online]. 1977, [cit. 2025-06-15]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20126987>.
5. JINEK, J., *Obec a politično v Aristotelově myšlení*, Praha: OIKOYMENH, 2017, ISBN 978-80-7298-208-0.
6. LEAR, J., *Aristoteles: touha rozumět*, přel. Jinek, J., Praha: OIKOYMENH, 2016, ISBN 978-80-7298-222-6.
7. LINKA, V., „Zakoušení bolesti podle Aristotela“, *Reflexe* 58, 2020, ISSN 0862-6901.
8. NUSSBAUM, M. C., *Křehkost dobra: náhoda a etika v řecké tragédii a filosofii*, přel. Korte, D., Ritter, M., Praha: OIKOYMENH, 2003, ISBN 80-7298-089-0.
9. SYNEK, S., *Lidská přirozenost jako úkol člověka: filosofická interpretace Etiky Nikomachovy*, Praha: Togga ve spolupráci s Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011, ISBN 978-80-87258-53-8.
10. ŠPINKA, Š., KARFÍKOVÁ, L., KRÁSA, O. et al., *Přístupy k etice*, Praha: Filosofía, 2016, ISBN 978-80-7007-430-5.
11. WOLFSDORF, D., *Pleasure in ancient Greek philosophy*, New York: Cambridge University Press, 2013, ISBN 978-0-521-14975-4.